

Мені моє

Степан Васильченко

(З циклу осетинських казок)

Жив собі один чоловік, і було в нього сім синів і сім невісток. Був він дуже багатий: були в нього табуни коней, отари овець і ще багато всякої худоби. Та був він такий скупий, що всі люди дивувались: ніколи в світі не дав він бідному шматка хліба; сам він і його діти ходили в старому лахмітті, їли житні сухарі з водою. Всі люди судили його, глузували з нього й цуралися. Тяжко було жити і йому, і його дітям.

Сини пасли в степу худобу і потай від нього різали баранів, пекли та й живилися часом. Довідався про те скупий батько і не звелів синам ходити за худобою, а став гонити її у степ сам. І палило там його сонце, мочило дощем, а ночами старі кістки проймало холодом. Все терпів скупіяка— господар, аби шкоди та втрати не було!

Недалеко біля того степу були гори, а в тих горах водилися гірські духи — "горовики". Так їх і звали. У горовиків же було так заведено, що як має горовиха породити собі дитину, то повинна тоді виходити на степ. Там збігалось до неї багато вовків; вони дожидали, поки горовиха породить дитину. І коли вона не встигне втекти з нею, то вони одбирали в неї дитину і кудись заносили.

Сидить раз той скупий господар біля своєї отари і бачить — біжить вовк, а в зубах несе маленьке, тільки що народжене горовеня, за ним біжать Горовик з Горовихою і плачуть. Схопив скупий рушницю і застрелив вовка, а мале горовеня випало у вовка з зубів. Горовик і Горовиха підбігли й узяли свою дитину.

Потім підійшли вони до скупого, стали щиро дякувати йому, потім стали прохати його до себе в гості. Горовик сказав:

— Дома є в мене сім братів. І вони будуть дуже раді побачити того чоловіка, що визволив од вовка нашу дитину. Що ти не попросиш у них — вони тобі dadуть.

— А на кого ж я покину свою худобу? — спитав скупий.

— За свою худобу ти не бійся, — каже Горовик, — як повернешся назад, то найдеш її на своєму місці.

Тоді скупий пішов з горовиками до них у гості.

Дорогою Горовик йому й каже:

— Ти мені зробив таку велику послугу, що я хочу тобі віддячити якомога краще. Так ось я тобі пораджу: не проси ти собі у моїх братів ні грошей, ні худоби, а скажи так: "Дайте мені моє". Кращого для тебе нічого вже не буде! — Скупий згодився.

От прийшли вони в гори й знайшли там дірку, що йшла всередину гори. Улізли вони в тую дірку і пішли темними переходами. Довго йшли вони тими ходами, а далі таки вийшли на світ. Там стояли хати, садки, поля й городи; і жили там горові духи. От прийшли вони до Горовика додому; там їх стріли сім братів-горовиків. Як дізналися брати-горовики, що скупий визволив од вовка дитину їх брата, то дуже дякували йому й вітали його, як дорогого гостя. Сім день шанували вони його якнайкраще, а на восьмий

день, добре нагостювавшись, скупий став збиратися іти назад до своєї худоби.

— Чим же тобі дякувати за таку велику послугу? — питають скупого го— ровики, — може, тобі насипати мішок червінцями? Чи, може, тобі дарувати табун коней або отару овець?

Скупий пригадав, як його дорогою направляв Горовик, та й каже:

— Не треба мені ні червінців, ні худоби, а коли ваша ласка, то дайте мені моє!

Задумались горовики, а потім і кажуть:

— Нехай буде так; багато ти просиш, та дорога й твоя послуга! Будеш ти мати тее, що просиш.

Потім вивів Горовик скупого назад у степ, подякував йому ще раз і попрощався з ним. Прийшов скупий до своєї худоби, сів та й думає: "Що ж це я собі випрохав? Обіцяв Горовик, що добре подякує, а я ось прийшов з голими руками!.. Це вони обдурили мене!" Потім вийняв з торбини сухий хліб і почав їсти. А хліб той — цвілий і не йде в душу. Пішов дощ, геть змочив скупого, і стало йому холодно. І от стали йому снуватись в голові такі думки, яких перше ніколи не було в нього. Стоїть він і думає:

"Маю я сім синів і сім невісток, а сам гнуся на дощі біля худоби; маю я цілі отари баранів, а сам їм сухий хліб. Маю я багатство, та серце моє повсякчас тільки боліє через нього. Діти мої мене не люблять, добрі люди мене цураються, і от дожив я до старості, а не спив, не з'їв, не звеселився ніколи. Навіщо ж кому тее багатство збираю?"

Потім скупий і каже сам собі: "Піду я додому й почну жити по— новому: не буду шкодувати свого добра для себе і для дітей своїх, буду людям у нужді помагати і хліб—сіль з ними водити".

Отже, тільки він так подумав, зразу зробилося у нього на душі радісно й весело. Тоді пригадав він, що йому обіцяли горовики, й подумав: "Оце ж воно і є те саме, про що вони казали мені, що воно піде тепер на радість, а не на горе".

І зрозумів він тоді, що кращого нічого йому й не треба; що коли б дали йому горовики багатство, то було б йому через нього тільки більше горя. І зробилося у нього на душі ще ясніше.

Пішов же він додому і зробив так, як намірявся, перестав він скупитись і для себе і для людей. І люди не стали його цуратись, а діти стали поважати й любити його, і стало йому жити радісно й легко.

Часто згадував він горовиків і казав:

— Спасибі їм, що вони віддали мені моєї.